

Κείμενο: Παν. Δημάκης
Πρόλογος: Γ. Σταυρόπουλος

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ

Η εξαιρετική εργασία του συνεργάτη μας Παναγιώτη Δημάκη "Το Δαχτυλίδι του Οδυσσέα Ανδρούτσου" παρουσιάζεται στο Ημερολόγιο 2021 στην φετινή επέτειο εκδόσεως της ΙΕΕΕ.

Τι σχέση μπορεί να έχει ο Φίλοσοφος Φίνος με τον Οδυσσέα Ανδρούτσο; Ίσως να σκεφτεί κανείς ότι κάποια στιγμή θέλησε να γυρίσει τη ζωή του ήρωα σε ταινία. Αλλά όχι, αν και θα ήταν μια μεγάλη κινηματογραφική πρόκληση. Γιατί η ζωή του ήρωα ήταν συναρπαστική και συνάμα τραγική. Και μια γεύση από αυτήν μας δίνει ο Παν. Δημάκης με το γραπτό του που ακολουθεί.

Ο Παν. Δημάκης, εξαιρετικός ερευνητής και συγγραφέας, γνωστός και από τις στήλες του Λαμιακού Τύπου, για τα πάντα ενδιαφέροντα, ιστορικά και άλλα άρθρα που μας χαρίζει. Υπεύθυνος του Ιστορικού Αρχείου του Δήμου Ελάτειας και ιστορικός σύμβουλος του Δήμου Λοκρών, άνθρωπος με σφαιρικές γνώσεις και ευρύτητα πνεύματος, θαυμαστός χειριστής του λόγου, κάθε φορά βρίσκει τρόπο να μας ελκύει ως αναγνώστες. Ένα μεγάλο μέρος της θεματολογίας του αφορά την πατρογονική γη της Λοκρίδας και ιδιαίτερα της Ελάτειας, της "μικρής πατρίδας". Όπως το βιβλίο του "Μύθοι και Ιστορίες του Παρνασσού", από όπου και το κείμενο.

Ένας άλλος πνευματικός άνθρωπος του τόπου μας, ο Γιάννης Μακρής, γράφει για το βιβλίο και τον συγγραφέα του: "Με τη διεξοδική του ματιά και τη βαθιά ιστορική του γνώση συνδέει ξένα - με πρώτη ματιά - ιστορικά στοιχεία και πλέκει τον καμβά της ιστορίας της παρα-Παρνασσίας περιοχής και των «ελλατικών πεδίων» (αγαπημένες του εκφράσεις) με σπάνια και άγνωστα στους πολλούς στοιχεία, που χάνονται στην αχλή του μύθου και τα συνδέει με τη ζώσα ιστορία...".

Με αφορμή το δαχτυλίδι του Οδυσσέα Ανδρούτσου, που βρίσκεται στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, ο συγγραφέας μάς γνωρίζει άγνωστες ή πολύ λίγο γνωστές πλευρές του βίου και της πολιτείας του Λοκρού ήρωα, όπως το έργο του ως Φρουράρχου των Αθηνών. Αλλά και στοιχεία από την αλληγογραφία του με τον φιλέλληνα Stanhope, στην οποία περιγράφει τις τρεις απόπειρες δολοφονίας του από συγκεκριμένους δράστες, που ενώ κάθε φορά συλλαμβάνονταν, το επόμενο πρωί βρίσκονταν πάλι ελεύθεροι...

Το δαχτυλίδι παρουσιάζεται στο Ημερολόγιο 2021, δηλ. στην εφετινή, επέτειο έκδοσης της ΙΕΕΕ, με βιβλιογραφική αναφορά -δηλ. επιστημονική τεκμηρίωση- την εργασία του Παν. Δημάκη. Το Ημερολόγιο αντίζει από την μεγάλη και υπερπολύτιμη συλλογή εγγράφων, αντικειμένων, όπλων, τιμητικών του Αγώνα και της προτοίμασής του, η οποία υπάρχει στο Μουσείο. Παράλληλα, όπως αναφέρει η κ. Ευθ. Παπασπύρου - Καραδημητρίου, επιμελήτρια του Ημερολογίου: "μέσα από τα υποστηρικτικά αποσπάσματα από αρχαιολογικές και επιστημονικές δημοσιεύσεις, ιχνεύονται και η μετάλλαξη της ελληνικής γλώσσας - λεκτικά, συντακτικά, εκφραστικά - από τον 16ο αιώνα έως και τις μέρες μας".

Αλλά, για να γυρίσουμε στο αρχικό μας ερώτημα, ο Φ. Φίνος έχει τελικά σχέση με όλα αυτά; Τις απαντήσεις θα μας δώσει η ανάγνωση του άρθρου του Παν. Δημάκη.

ΤΙΜΑΛΦΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΟΔΥΣΣΕΩΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ

Το χρυσό δαχτυλίδι του Οδυσσέα Ανδρούτσου είναι δώρον της σύζυγού του Ελένης, στον Κ.Ν. Παπαμικχαήλου¹, συγγραφέα, για την πραγματεία του Οδυσσέα Ανδρούτσου, αναγνωσθείσα εις τον Φιλολογικόν Σύλλογον Παρνασσός την 25^η Φεβρουαρίου 1873, που συνεκίνησε και εντυπωσίασε το ακροατήριον με τα στοιχεία, τον παλμό, την παράθεση προσθέτων τεκμηρίων. Δεν είναι γνωστό πως περιήλθε, στην οικογένεια Φίνου και τότε, πάντως είναι σημαντικό για την Βελίτσα ότι ο εκ της οικογενείας δικηγόρος Φιλ. Φίνος, γνωστός επιχειρηματίας και θεμελιωτής της κινηματογραφίας στην Ελλάδα, επρόνοιε να το διαφυλάξει, παραδίδοντας το στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο. Πρόκειται για ένα σφραγιστικό χρυσό δαχτυλίδι, πλασμένο με μαλακά περιγράμματα στη στεφάνη. Δεξιά και αριστερά στον κρίκο εμπίεστα επισημάτωμα. Έγκοιλο παραλληλόγραμμο στην σφενδόνη, όπου έχει ενσφηνωθεί επίπεδη πλάκα μαύρου σαρόδονα, που διαχωρίζεται οριζόντια με τρεις γραμμές. Φέρει άνω σταυρό με δύο εκατέρωθεν σήματα, στο δε κέντρο επιγραφή «Δυσές Ανδρούτσος»².

φωτ. 1

Ο αδόκτος θάνατος, η δολοφονία³ του Οδυσσέα Ανδρούτσου τη νύκτα της 5ης προς 6ης Ιουνίου 1825, από ομάδα συμπατριωτών και συναγωνιστών του, που υπέκυψαν στα δωμάτια της αδιάστατης ομάδας πολιτικών, κοτζαμπασίδων και άλλων συνετάραξε την μικρή τότε πόλη των Αθηνών, που τον είχε τιμήσει ως Διοικητή αλλά και ως δίκαιο

και προοδευτικό φρουράρχο, που έφερε στην πολύπαθη πόλη, ασφάλεια, δύο σχολεία, τυπογραφείο, Μουσείο Αρχαιοτήτων κ.α. Οι διώξεις που έκαναν οι πολιτικοί και οι κοτζαμπασίδες αλλά και άλλοι, κατά του Οδυσσέα Ανδρούτσου αποκαθίστανται και από την επιστολή του προς τον συνταγματάρχη Στάνωπ που έγραψε από την Βελίτσα. Η εν λόγω επιστολή παρατίθεται ως έχει κατωτέρω.

Εν ΒΟΛΙΤΣΗ (Βελίτσα) τη 1 Σεπτεμβρίου 1824
Προς τον Συνταγματάρχη Στάνωπ⁴
Εις Λονδίνον

Κύριε! Αφ' ότου εκωρίσθημιν εις την Άμφισσαν δεν νξιώθημν επιστολής σας, μοιλονότι συχνάκις σας ανέφερα τα παράνομά μου, και των άλλων καπετανέων, οι οποίοι δια παρομοίας αιτίας ευρίσκονται εδώ εις Βολίτσαν. Συνήθημν δία να εμποδίσωμν την αρπαγήν των δικαιωμάτων του λαού. Οι κυβερνῆται μας αφού έγειναν κύριοι του δανείου, δεν συλλογίζονται άλλο παρά να δολοφονήσουν όλους εκείνους οι οποίοι ομιλούν δια τα δικαιώματα του ταλαιπώρου λαού της Ελλάδος, δια να απαλλοκληθούν εις το εξής από όλους όσους φοβούνται, ίνα τυραννώσιν έπειτα με πλήρη ελευθερίαν. Σας αναφέρω δε τούτο, διότι τρεις φορές με επιυροβόλησαν, την πρώτη φοράν εις Ναύπλιον. Καθ' όλους αυτάς τας περιστάσεις συνέλαβον τους ενόχους και τους επαρουσίασα προσωπικάς εις την Κυβέρνησιν. Εις την πρώτην περίστασιν η Κυβέρνησις, έειπεν, ότι θα δικασθούνη την ερχομένην ημέραν, αλλήλ την νύκτα οι δολοφόνοι απελυθήσαν. Το πρώι, ενώ εκαθήμην εις το παράθυρόν μου και επερίμενα την δίκην εκ δευτέρου με επιυροβόλησαν. Αμέσως έτρεξα και συνέλαβον τους κακούργους και τους επαρουσίασα πάλιν εις την Κυβέρνησιν. Με απεκρίθησαν δε, ότι την επιούσαν θέλουν δικασθή. Επερίμενα, αλλήλ την επομένην εΐδον αιφνιδια τους αυτούς να με πυροβολήσωσι δια τρίτην φοράν. Πάλιν τους συνέλαβον και τους παρέδωκα εκ νέου εις χείρας της τότε Κυβέρνησις και ανεχώρησα δια τον στρατόν. Μόλις δε είκον αναχωρήσει και εις τον δρόμον λαμβάνω γράμμα από τον Σκώτων Λοχαγόν Φίνηλαΐν, ο οποίος με παρεκάλει να ταχύω προς αυτόν, επειδή η ζωή μου και η ιδική του ευρίσκοντο εις κίνδυνον αφού δε ανταμώθημν επληροφορήθη, ότι η Κυβέρνησις έστειλεν ένα άνθρωπον, ο οποίος του επρόσφερε δέκα χιλιάδας τάληθρα δια να παραδώσει τον οικίαν μου εις αυτόν τον απεσταλμένον. Ο Λοχαγός Φίνηλαΐν όμως δεν συνήνεσε εις τοιαύτην αισχράν πράξιν και έδωξεν απ' εμπρός του την απεσταλμένον, φοβηρίσας αυτόν, ότι, αν ετόλμη να είπη εκ δευτέρου τοιούτου λόγον, ήθελε τον κτυπήσει. Εν τούτοις ο ουτιανός εκείνος δεν έλασε καιρόν, αλλή' ετοποθέτησε δύο ανθρώπους εις τον μεγάλο του οδόν να δολοφονήσουν τον Λοχαγόν Φίνηλαΐν, άμα ήθελόν τον ιδεί. Επιυροβόλησαν και τον επλήγησαν αλλήλ καθώς είδε το πιστόλιον παρουσιαζόμενον, επιτόθειwis το εκτύπησε με την χείρα και τοιουτοτρόπως δεν επληγήθη βαρέως και έώσσε την ζωήν του. Δι έμ δε είκοσιν ή τριάκοντα άνθρωποι, πληρωμένοι από τους αισχρούς κυβερνήτας μας παραφυλάττουσι να εύρουν ευκαιρίαν να με δολοφονήσουν.

Ο ταπεινότατος δούλος σας
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΣ

Ο Στάνωπ σημείωσε σε απάντησή της εν λόγω επιστολής: «...ίσως τινές ήθελον νομίσει, ότι θα ήτο συμπεροτέρον και εις τον Οδυσσέα και εις εμέ, η μάλλον φρονιμότερον, να παραλείπω μέρη τινά της επιστολής ταύτης την πανούργον αυτήν διαγωγήν καταφέρον. Εάν τα εκθετόμενα πράγματα υπό του μεγάλου τούτου Καπετάνιου είναι αληθινά, τα αισθήματά του είναι φυσικά και τοιαύτα όποια δύναται τις να προσδοκά παρ' ανθρώπου έχοντος την ανατροφήν εκείνου. Το άμεσον σφάλμα πρέπει να αποδοθεί εις την Ελληνικήν Κυβέρνησιν αλλήλ οι αρχηγοί είναι οι διαπραγματευθέντες το δάνειον, διότι δεν εζητήσαν να τεθώσιν όροι, των οποίων σκοπός έπρεπε να ήναι η διαλλαγή και η ανεξαρτησία. Άνευ ενώσεως, οι μέτοχοι του δανείου πρέπει να ήναι βέβαιοι, ότι ουδέποτε θέλουσιν λάβει λεπτόν. Το ψεύδος και η πανουργία έχουσιν οληθριώδες συνεπέαις, η απόκρυψις της αλήθειας είναι επιβλαβής και εις τους μετόχους και εις τους Έλληνας...».

Η σημείωση αυτή του Στάνωπ είναι επίκαιρος και στη σημερινή ελληνική πραγματικότητα των Δανείων και των Μνημονίων.

Αλλήλ ο Οδυσσέας, ο γιός του Ανδρέα Βερούση, εγγονός του Θανάση Βερούση, από τις Λιβανάτες, που τον είπαν Ανδρούτσο (Ανδρειωμένο), ο Φιλικός που μιλούσε ελληνικά, ιταλικά και αρβανίτικα, ο ηγέτης⁵ και προστάτης των φτωχών, που σε μια στιγμή μοναδική ευτύχισε, να οδηγηθεί από το μυστηριώδες ρευστό που μεταφέρει τις αξίες χιλιετιών στο ελληνικό αίμα, να γίνει ο ιστορικός χορευτής του θανάτου, στο Χάνι της Γραβιάς δίνοντας σκληρή απάντηση στους Τούρκους για την τύχη που επεφύλαξαν στον υπαρχηγό του Αθανάση Διάκο στο Ζητούνι. Ο ίδιος ο Διάκος είχε ζητήσει χάρη από τους Τούρκους, επτά ημερών ζωής «όσο να φτάσει ο Οδυσσέας και ο Θανάσης Βάγιας» αλλήλ οι θηριώδεις Τούρκοι του Ζητουίνου απέρριψαν το αίτημά του. Ο Διάκος τους απάντησε «Σκυλήλια κι αν με σουβλίσετε ένας Γραικός εκάθην. Ας είναι καλά ο Οδυσσέας και ο καπετάν Νικήτας». Το αθάνητο έμφυτο, επιλεκτικό, κριτήριο των Ελλήνων, ουδέποτε καθήρσε τον Οδυσσέα με το ομπρικό όνο-

μα, που σημάδεψε τη διαδρομή του, από την θέση του φυσικού ηγέτη, του αρχηγέτη, παρά τις ήττώσεις προσπάθειες και τον τυχοδιωκισμό των ανιπάλων του, που έβλησαν πίσω του να συντάσσονται οι κολληγοί, οι παρακεντέδες και το πλήθος των αναξιολογητών Ελλήνων που περίμεναν καλύτερες μέρες.

Όμως ο θάνατος του Αρχηγού κινητοποίησεν ένα πλήθος από θησαυροθήρες από την περιρρέουσα ατμόσφαιρα περί αμυθίων θησαυρών, που ήσαν θαμμένοι, σε πιθανά και απίθανα σημεία όπως αρέσκονται μυθολογούντες οι Έλληνες να υποθέτουν να υποδεικνύουν και να αναζητούν. Τα σπέρματα των φημολογιών δεν ήσαν αβάνσιμα εντελώς, ευρίσκονται δε στην περίφημη οδηγία του Αλή-Πασά προς τους προκρίτους (Κονσόλους) Λεβαδείας, όπου τους καλεί να προκοδοτήσουν τον γάμο του Οδυσσέα, με την κόρη του εκ Καλαρρύτων, Χ. Καρέλη, Ελένης, γράφοντας «Νυμφεύω τον Οδυσσέα μου και παραγγέλλω τους πάντες να βοηθήσουν αυτόν χρηματικώς...».

Το τι ακριβώς απέφερε η οδηγία αυτή είναι άγνωστον, η επανάληψη όμως από τον γαμπρό του Οδυσσέα Τρελλώνη, σύζυγος της αδελφής του Ταροίτζας, περί θαμμένου θησαυρού⁶ συντηρούσε το θέμα, για το οποίον έπισσε και ο Μακρυγιάννης γράφει «...στο δρόμο πήρε ο Οδυσσέας εμέ και τον Τρακοκομνά και πήγαμε νύχτα κι έβγαλε ένα τεκέ γιομάτο φλουριά, διακόσιες τριάντα πέντε χιλιάδες γρόσια, και πλήρωσε τους ανθρώπους κι όσα έμειναν τ'άχωσε πίσου...» Μακρυγιάννης, Β76.

Όμως αξιωματίων είναι όλο το έτος 1829 η Ελένη Ανδρούτσου, διαμένουσα στην Κούλουρη υπό αθλής συνθήκας ασκεί ένδικα μέσα κατά του Γιώργη Λιβαναταίου για μεταξύ τους «χρηματικής» διαφοράς και δια μόνου του «ψηλού της λόγου» ο Λιβαναταίος φυλακίζεται επί 17 ημέρες. Κατά το βιβλίων πρακτικών της 8^{ης} Μαρτίου 1829 του Ειρηνοδικείου Σαλαμίνας «Ο Λιβαναταίος εύρε κεχωσμένα εις την γην χρήματα» (Π. Φουρικός, Ανδρούτσαινα, σελ. 474). Σαφέστερη η αναφορά του Τ. Λάππα (Ο Ανδρούτσος) στην υπόθεση αυτή «...Ο Γιωργάκης Κακλιάνος από τις Λιβανάτες βρήκε σκάβοντας σε κάποια μεριά της Μπουτυνίτσας ένα αγγείο με 30.000 γρόσια...». Πολλοί πίστεψαν ότι ήταν μέρος των κρυμμένων θησαυρών του Οδυσσέα. Ο Κακλιάνος για να αποφύγει τις δικαστικές περιπέτειες και για να μην προβάλλει η χήρα αξιώσεις για όλο το εύρημα, της έστειλε 12.500 γρόσια.

Εκείνη δεν τα απεδέχθη και τον ενήγαγε στο Ειρηνοδικείο Σαλαμίνας (Π. Φουρικός, Ανδρούτσαινα). Η συνέχεια δεν είναι γνωστή. Οι θησαυροί δεν ευρέθησαν και δεν απεδείχθησαν, η δε χήρα του Ελένη, παρέμεινε παραγκωνισμένη και λοιμώδους επί πολλά χρόνια. Τον μονάκριβο γιό της, Λεωνίδα, γεννηθέντα στο Εν Βελίτσα σπήλιον, και βαπτισθέντα εκεί από τον γρηϊό πολέμαρχο Πανουργιά, ανέλαβεν ο φιλέλληνας Βασίλειος της Βαυαρίας Λουδοβίκος, στο Μόναχο, όπου απέθανε μετά διετίαν από λοιμώδες νόσημα και ετάφη στο εκεί κοιμητήριον.

Ο Οδυσσέας εγκατέλειπε τρία κειμήλια, το τιμημένο όνομά του, το μονάκριβο παιδί του και τη σύζυγό του. Πλέον τούτων, και το όραμά του, που δεν υλοποιήθηκε.

Το 1824 κυκλοφορεί η είδησις ότι επέμπετο το πολυπόθητον Δάνειον εκ Λονδίνου, οι δε διαχειριστάι να είναι ο Βύρων, ο Στάνωπ, ο Γκόρντον και η πρότασι να ενοποιηθεί η Διοίκηση Δυτικής και Ανατολικής Ελλάδος, που είχαν συζητήσει ο Οδυσσέας με τον Τρελλώνη και τον Στάνωπ, ένα συνέδριο συνελήθη, όπου θα εξέλεγετο και η νόμιμη αρχή με έδρα τα Σάλανα, υπό την επιβίβησιν του Βύρωνος και των Οπληαρχών, δια τον καταλληλότερον τρόπον διεξαγωγής του αγώνος. Δυστυχώς ο επισμβάς θάνατος του Βύρωνος, ανέστειλε και ματαίωσεν αυτήν τη δυνατότητα. Πέραν τούτου, ο ίδιος, ο Οδυσσέας καταγράφει τη δεινή θέση, που είχε περιέλθει από την απνήν καταδίωξη των αντιπάλων του πολιτικών και άλλων, στην επιστολή του από το στρατηγείο του τη Βελίτσα στον συνταγματάρχη L.Stanhope (Ε. Τρελλώνη Αναμνήσεις).

Φωτ. 2

4192=Γ13 Inp. Καραβιάς, Σφραγίς του Οδυσσέως Ανδρούτσου διαφυλάχθεισα ως κειμήλιον υπό του Χ. Καραβία αρχαιοφύλακος και Δημάρχου Ιθάκης

Η ορεακάκινη αυτή σφραγίδα αποκειμένη ως πολύτιμον κειμήλιον εις το Εθνικόν Ιστορικόν Μουσείον, φέρει επί της επιφανείας της τα γράμματα Ο δεξιά και δίγραμμα Αν αριστερά, σταυρό στο κέντρο με επίσηση, του οποίου τις κεραιές διαπερνούν πιθανώς η Λόγη και ο Σπύγγος. Το έδαφος υποδηλοῦται κάτωθεν με διπλή καμπύλη γραμμή, τέσσερες κοκκίδες συμπληρώνουν τα κενά. Ίχνη μελάνθς στο γράμμα Ο. Το θέμα είναι αγαπητό στους παϊικούς χαρακτες και συναντάται συνήθως σε λιθίνες πινακίδες οικιών ιερέων με αναφορά στη Σταύρωση του Κυρίου. Δεν πρέπει όμως να αποκλειστούν τα σύμβολα των Φιλικών.

ΣΗΜ.: Η δωρεά του δακτυλιδιού στο Ιστορικόν Εθνικόν Μουσείον από τον Φιλ. Φίνο, στο διάστημα 1945-1950 μας υποχρεώνει να ιχνηλατήσωμε την γενεολογική σειρά των δωρητών, που συμπλέκεται με την επίσης ιστορική οικογένεια των Σκληβούνων. Άγνωστον παραμένει παρά τούτα πως το δαχτυλίδι, που χάρισε η καπετανίσσα Ελένη Ανδρούτσου στον Κ. Παπαμικχαήλου, έφτασε στην οικογένεια Φίνου.

- 1 Κ. Ν. Παπαμικχαήλου, 1852-1923, συγγραφέας, πολιτικός, Υπουργός Παιδείας το 1892, συμμετείχε ως εταίρος στην Ιστ. Εθν. Ετ. Ελλάδος (Βλ. και Σημ.).
- 2 Η ανάγνωση «Δυσές Ανδρούτσος» αναφέρεται στην ενημερωτική πινακίδα του Εθν. Ιστ. Μουσείου 360=Γ13 και είναι αποδεκτή με επιφύλαξη. Η γραφή είναι περιπελεγμένη και παρασημαντική και είναι δυνατό να αναγνωσθεί και ως ΟΔΙΟΥ ΑΝΤΙΡΙΤΖ. Ίσως αυτό προσέθετε ασφάλεια όπως άρμοζε στους Φιλικούς. (Οδυσσέας υιός Ανδρίτσου), στο κάτω μέρος χρονολόγησεν 1811.
- 3 Σχετικά είναι τα γραφόμενα που χαρακτηρίζουν τη δολοφονία από τον συνεργάτη του Βύρων, (Ε. Τρελώνη, Αναμνήσεις) «...Είνα νυν καιρός να εκθέσει τις εν πάση αληθεία τον αστανικόν τρόπον καθ' ου θασανισθείς πέθανε. Πέραν των ουτιανών πράξεων αυτή είνα ο αισχίστη...». Ο Οδυσσέας Ανδρούτσος εστραγγαλίσθη από συμπολημιστές και συμπατριώτες του, λητών θάνατον ανάλογον του πατρός του, Ανδρέα Βερούση, ο οποίος παραδόθηκε από τους Βενετούς στο Σουλτάν, αφού εθασάνισθη οικτρά, εστραγγαλίσθη και ερρίφη εις τον Βόσπορον.

Συντ/ρχης G. Stanhope, 1794-1862, εκπρόσωπος Φιλια Κομητάτου - Φιλελευθέρων απόψεων

- 4 Ο Βρετανός φιλέλληνας Στάνωπ (1794-1862) ήρθε στην Ελλάδα ως εκπρόσωπος του Φιλελληνικού Κομητάτου. Γνώρισε τον Οδυσσέα, στην Αθήνα τον Φεβρουάριο 1824 και γοπευμένος από την προσωπικότητα του γράφει στον Βύρωνα την 6^η Μαρτίου 1824. «... έχει δυνατό μυαλό, καλή καρδιά και είναι γενναίος, υποστηρίζει σιχηματίως ισχυρή κυβερνήσεως όπως και τα συνταγματικά δικαιώματα... επιδιώκει να προωθήσει την εκπαίδευση και έχει ήδη ιδρύσει δύο σχολεία και μου επέτρεψε να εγκαταστήσω το τυπογραφείο μου...». L. Stanhope, Greece in 1824, London, 1825. Ο Οδυσσέας ύστερα από υπόδειξη του συνταγματάρχη Stanhop πρόταξε να μεταβιθθεί σε Μουσείο ένας αρχαίος ναός στην Αθήνα άγνωστον ποιός, με διευθυντή τον Ψύλλα και οι τούρκοι αιχμάλωτοι χρησιμοποιήθηκαν για να μαζέψουν τις σκόρπιες αρχαιότητες...».
- 5 Φιλέλληνας περιηγητής, όπως ο Βρετανός κληρικός George Waddington (1793-1869) που διέτρεξε την επαναστατημένη χώρα το 1823 και το 1824. Τον Οδυσσέα γνώρισε τον Φεβρουάριον του 1824 και τον περιγράφει «...δια τον σμηρινόν Διοικητή των Αθηνών θα πω μόνον πως αν και ουσιαστικά κατέχει όλη την εξουσία στρατιωτική, πολιτική, νομοθετική και εκτελεστική δε φαίνεται να κάνει κατάχρηση της ... ενώ υπάρχει εξαίρετη αστυνομία για την ασφάλεια των κατοίκων (G. Waddington, A visit to Greece in 1823-1824, London, 1825 σελ. 77. Επίσης έχουν καταγραφεί κρίσεις εγκωμιστικές για τον Οδυσσέα από τον H. W. Humphreys, "Memoires sur la Grèce", Paris, 1825. Αναφέρεται με θετικά και αρνητικά σχόλια, στον Αρχιστρατήγου. Ο G. Emerson, ανταποκριτής των Times στο Λονδίνο γνώρισε τον Οδυσσέα το 1823 και εξείρει τη δημοτικότητα του ανάμεσα στους στρατιωτικούς, αλλά κατά την διαχρονικά διβουλη στάση των Βρεττανών, τον κατηγορεί για διαφανόμενο ηγεμονισμό. Επίσης ο David Crane, Lord Byron's Jackal, The life of E.J. Trelawny, London, 1998 γράφει για τον Οδυσσέα: «...ήταν ένας άνδρας εξαιρετικός, ευγενικός στις κοινωνικές του σχέσεις και τον ιδιαιτική του ζωή. Ήταν ενθουσιώδης αλλά και υπομονετικός, ριψοκινδύνευε επιχειρήσεις που φαίνονταν αδύνατο να επιτύχουν (σημ. πκ. Χάνι Γραβιάς) και τις ετελλεαιω πριν καταβιάσει ο θαυμασμός για την ανάληψη των...».
- 6 Εδ. Τρελλώνη, Αναμνήσεις, Βιβλ. Ιστ. Μελετών 112 «...Ο Οδυσσέας είχε περίπου δέκα πέντε χιλιάδες ήρας εις διηλή της Αυστρίας φλωρία... απήλθαιμν εις θήβας και εκεί τα θάγαμε ομού. Εσκάσαμε το έδαφος, δηλαδή εκάμαμε μίαν οπήν εως τρεις πόδας βάθος και τα ενταφίασμεν εις τενεκεδες εκ εκείνων που μας έφερον εκ Ευρώπης την πυριτίδα...». «...Εαν πάγω εις θήβας δύναμαι να εύρω παρά τίνι τόπω ακαθάρτου και χρησιμεύοντος ως αναγκαιόν τότε εν άλλο υπόγειον ή μάλλον τεκνιόν σπήλιον γέμον αγαθμάτων και πολλών έργων καλλιτεχνίας, τα οποία μετά του Οδυσσέως συνθηρόισαμν από πολλά της Βιοιτίας και του Παρνασσού μέρη και εκρύψαμν εκεί ίνα αποφύγουν την γενικήν καταστροφήν. Δεν νομίζω ότι ανεκαλήφθησαν εισετι...».

E. TRELAWNY αγέλο J. Severn

Σημ. Ο ΤΡΕΛΛΩΝΗΣ. Πολλές φορές η παράθεση ενός ευθύμου σχολίου σε κείμενα ιστορικών ερευνών, τα φαιδρύνουν, απαλλύνουν την αφόρητη αίσθησή μας ιστορικής αφηγησεως γεμάτης από κάθε είδος κακές πράξεις, που θέβαια συμπληρώνονται κατά διαστήματα από έξοχα παραδείγματα μεγαλείου ψυχής και προσφορές. Οι Βελίτσατες δεν επημόννησεν τον Ε. Τρελλώνη, γαμπρό του Οδυσσέως Ανδρούτσου και φύλλακα του Σπηλαίου της Μαύρης Τρούνας. Απένεμαν κατά το σκαπτικών τους έθος, το όνομα του Τρελλώνη, άγνωστον γιατί, σε έναν Βελίτσαίωτη βοσκό, που περισσότερο έμοιαζε με τα μυθικά πλάσματα των δασών του Παρνασσού, όπου η ήλιμπνο εύρισκε διεξόδο στην ένωση τους στα βαθειά σπήλια με τις νέφους, τις αύρες και τις θιυάδες. Ο Τρελλώνης, ήταν γιδοβοσκός στις Άγκυλιντες, στο φρούδι ενός φοβερού γκρεμού του Παρνασσού. Εκεί καταγράφεται ένα ποικιμόνιο επισιόδιο αντίδω των Θεοκρίτων ειδυλλίων που διέσωσε ο ακάματος ερευνητής και συγγραφέας από την Βελίτσα Αγγ. Παπαδημητρίου στο ενδιαφέρον τομίδιο «Θρασύβουλε τ' αλληλάγμε» όπου η άριστη δομημένη γραφή δέχεται μία αυρα Ροιδιου υφους.